

KÁRPÁT-HAZA

SZEMLE

A KÁRPÁT-MEDENCEI MAGYARSÁGKUTATÁS INTERDISZCIPLINÁRIS SZAKMAI FOLYÓIRATA

2025/ 2. szám

BORDI SÁRA – SIMON CSILLA – SZENTES OLIVÉR
Erdély térségében megfigyelt éghajlati trendek
és a jövőben várható változások a klímaváltozás tükrében

SÜTŐ ATTILA GERGELY
Klímaalkalmazkodás és területiség a Kárpát-medencében és Kelet-Közép-Európában.
A térségbeli országok klímaalkalmazkodási politikáinak klímaszemponitú térérzékenysége

SÜTŐ ZSUZSANNA
Hallgatói immobilitás – a gazdasági megközelítésen túl

GÁSPÁR MILÁN
Többes kötődési módozatok nemzetek, országok és lokális-regionális terek láncolatában:
székelyföldi, partiumi és kárpátaljai hallgatói közösségek komparatív vizsgálata

KRISKA OLIVÉR – RIGÓCZKI GERGELY
A városi tér olvasatai: szimbolikus jelentések és nemzetiségi narratívák Szabadkán

KÁRPÁT-HAZA SZEMLE

A KÁRPÁT-MEDENCEI MAGYARSÁGKUTATÁS
INTERDISZCIPLINÁRIS SZAKMAI FOLYÓIRATA

2025/ 2. szám

KÁRPÁT-HAZA SZEMLE

A KÁRPÁT-MEDENCEI MAGYARSÁGKUTATÁS
INTERDISZCIPLINÁRIS SZAKMAI FOLYÓIRATA

2025/ 2 . szám

Nemzetstratégiai Kutatóintézet
Budapest, 2025

KÁRPÁT-HAZA SZEMLE 2025/ 2. szám

A Kárpát-medencei magyarságkutatás interdiszciplináris szakmai folyóirata

KIADJA A NEMZETSTRATÉGIAI KUTATÓINTÉZET

1054 Budapest, Nagysándor József utca 8.

Felelős kiadó: Szász Jenő

Szerkesztőbizottság

Bakk Miklós, Bali János, Benedek József, Csata Zsombor, Farkas György,
Hajdú Zoltán, Kovály Katalin, Lampl Zsuzsanna, Magyar Zoltán,
Nagy Benedek, Nagy Imre, Péntek János, Péti Márton, Pozsony Ferenc,
Rácz Szilárd, Salamin Géza, Schwarcz Gyöngyi, Szilágyi Ferenc,
Sztók Szilvia, Tóth Géza, Török Ibolya, Tózsér Anett

Szerkesztő

Ress Boglárka

A szerkesztő munkatársa

Bern Andrea, Borbándi Erik

Tördelőszerkesztő

Simon Andrea

Tipográfus

Nádas Zsófia

Nemzetstratégiai Kutatóintézet © 2025, Budapest

Minden jog fenntartva

A kötetben szereplő írások tartalma nem feltétlenül tükrözi a kiadó álláspontját.

ISSN 2732-1789

TARTALOM

TANULMÁNYOK 6

Bordi Sára – Simon Csilla – Szentes Olivér
Erdély térségében megfigyelt éghajlati trendek
és a jövőben várható változások a klímaváltozás tükrében 6

Sütő Attila Gergely
Klímaalkalmazkodás és területiség a Kárpát-medencében és Kelet-Közép-Európában.
A térségbeli országok klímaalkalmazkodási politikáinak klímaszemponjú térérzékenysége 17

Sütő Zsuzsanna
Hallgatói immobilitás – a gazdasági megközelítésen túl 49

Gáspár Milán
Többes kötődési módozatok nemzetek, országok és lokális-regionális terek láncolatában:
székelyföldi, partiumi és kárpátaljai hallgatói közösségek komparatív vizsgálata 64

Kriská Olivér – Rigóczki Gergely
A városi tér olvasatai: szimbolikus jelentések és nemzetiségi narratívák Szabadkán 82

RECENZÍÓ 99

Schwarcz Gyöngyi
A közbirtokossági vagyon és a közösségi szerep értelmezései Székelyföldön –
Recenzió Biró A. Zoltán és Tamás László (szerk.) *Közösségi vagyon – közösségi szerep.*
Székelyföldi erdőgazdálkodás – szempontok, tények, lehetőségek és
Biró A. Zoltán, Sárosi-Blága Ágnes és Tamás László *Elvárások, adottságok, kihívások.*
Erdészek, közbirtokossági vezetők a székelyföldi erdőgazdálkodásról c. műveiről 99

ABSZTRAKTOK 104

Schwarcz Gyöngyi

Nemzetstratégiai Kutatóintézet

A közbirtokossági vagyon és a közösségi szerep értelmezései Székelyföldön – Recenzió Biró A. Zoltán és Tamás László (szerk.) *Közösségi vagyon – közösségi szerep. Székelyföldi erdőgazdálkodás – szempontok, tények, lehetőségek és* Biró A. Zoltán, Sárosi-Blága Ágnes és Tamás László *Elvárások, adottságok, kihívások. Erdészek, közbirtokossági vezetők a székelyföldi erdőgazdálkodásról c. műveiről*

Kárpát-haza Szemle, 2025 (2), pp. 99–103, 108.

DOI-azonosító: 10.64605/KHSZ.2025.2.06

A közbirtokossági vagyon és a közösségi szerep értelmezései Székelyföldön – Recenzió Biró A. Zoltán és Tamás László (szerk.) *Közösségi vagyon – közösségi szerep. Székelyföldi erdőgazdálkodás – szempontok, tények, lehetőségek és* Biró A. Zoltán, Sárosi-Blága Ágnes és Tamás László *Elvárások, adottságok, kihívások. Erdészek, közbirtokossági vezetők a székelyföldi erdőgazdálkodásról c. műveiről*

A közelmúltban két fontos könyv látott napvilágot a székelyföldi erdőgazdálkodás és a közösségi vagyon kezelésében kulcsfontosságú szerepet játszó közbirtokosságok társadalmi szerepéről. A 2021-ben és 2023-ban napvilágot látott tanulmánykötetek a KAM – Regionális Antropológiai Kutatások Központja (Csíkszereda) és a Nagyküküllő Közbirtokossági Szövetség (Zetelaka, Udvarhelyszék) együttműködésének eredményeként készültek el. A kutatók/szerzők a 2018 óta zajló közös munka során kvantitatív és kvalitatív módszereket is alkalmaztak vizsgálataik során. Az első kötetben inkább a közösségi tulajdon és közösségi gazdálkodás történelmi gyökerekkel is rendelkező formájaként fennmaradt közbirtokosságok működésére fókuszálnak a tanulmányok, a második kötetben az erdőgazdálkodás helyzetét és szereplőit is vizsgálják. A recenzió emellett, hogy részletesen bemutatja a kötetek felépítését, felvázolja a tanulmányok elméleti hátterét és horizontját, valamint ennek kapcsolódását a téma társadalomtudományos diskurzusaihoz, rávilágít az egyes szerzőknek a közbirtokosságok társadalmi és gazdasági szerepével kapcsolatos értelmezésük részben eltérő megközelítésmódjára is.

Conceptualizations of Forest Common Assets and Community Engagement in Szeklerland – Review of the studies of Biró, A. Zoltán and Tamás, László (ed.) *Közösségi vagyon – közösségi szerep. Székelyföldi erdőgazdálkodás – szempontok, tények, lehetőségek and* Biró, A. Zoltán; Sárosi-Blága, Ágnes and Tamás László *Elvárások, adottságok, kihívások. Erdészek, közbirtokossági vezetők a székelyföldi erdőgazdálkodásról*

Two important books have recently been published on the social role of forest commons, which play a key role in forest management and community asset management in the Szeklerland. The study volumes, published in 2021 and 2023, are the result of collaboration between KAM – Regional Center for Anthropological Research (Csíkszereda) and the Nagyküküllő Forest Commons Association (Zetelaka, Udvarhelyszék). During their joint work since 2018, the researchers/authors have used both quantitative and qualitative methods in their investigations. The studies in the first volume focus on the functioning of forest commons, which have survived as a form of community ownership and community management with historical roots, while the second volume also examines the situation and actors in forest management. In addition to presenting the structure of the volumes in detail, the review outlines the theoretical background and scope of the studies and their connection to social science discourses on the topic, highlighting the somewhat differing approaches of the individual authors to the social and economic role of forest commons.

SCHWARCZ GYÖNGYI

A közbirtokossági vagyon és a közösségi szerep értelmezései Székelyföldön – Recenzió Biró A. Zoltán és Tamás László (szerk.) *Közösségi vagyon – közösségi szerep. Székelyföldi erdőgazdálkodás – szempontok, tények, lehetőségek* és Biró A. Zoltán, Sárosi-Blága Ágnes és Tamás László *Elvárások, adottságok, kihívások. Erdészek, közbirtokossági vezetők a székelyföldi erdőgazdálkodásról* c. műveiről

A Nagyküküllő Közbirtokossági Szövetség (Zetelaka, Udvarhelyszék) és a KAM – Regionális Antropológiai Kutatások Központja (Csíkszereda) együttműködésében két olyan kötet is napvilágot látott a közelmúltban, amelyekben a székelyföldi erdőgazdálkodást, azon belül is a közbirtokosságok helyzetét, szerepét vizsgálják. A csíkszeredai kutatócsoport először 2018-ban végzett a Nagyküküllő Közbirtokossági Szövetség (a továbbiakban: NKSZ) felkérésére szakmai vizsgálatot a székelyföldi erdőgazdaság témájában. Ez az együttműködés alapozta meg azt a későbbi alapos, feltáró jellegű kutatási programot, amelyre a szövetség kérte fel a kutatási központot, és amelynek eredményei a szóban forgó kötetekben láttak napvilágot. Jelen recenzió a két kötet együttes bemutatására vállalkozik, hiszen az utóbb megjelent kötet ismertetése és értelmezése nem állhat meg magában az előzmény ismerete, bemutatása nélkül.

A kutatás és a munkák középpontjában az erdőgazdálkodás, valamint annak egyik legfontosabb szereplőjének számító, a közösségi tulajdonlást és a közösségi gazdálkodási formát egyesítő közbirtokosságok állnak. A szerzők ezeken a vizsgálatokon keresztül szeretnék megérteni a székelyföldi erdő, mint közösségi vagyon lehetséges társadalmi szerepeit.

Alapvetően tanulmánykötetekről van szó, a tanulmányokat Biró A. Zoltán, Sárosi-Blága Ágnes (KAM) és Tamás László (NKSZ) jegyzi önállóan vagy társszerzőségben, illetve a korábbi kötetben helyet kapott 25 szakmai interjú is. Az interjúk döntő többsége (68%) közbirtokossági elnökökkel, illetve unió vagy székelyföldi szakmai szervezet vezetőjével készült, kisebb hányaduk pedig erdőgazdálkodásban dolgozó szakemberekkel: erdészetek munkatársaival, vezetőivel. A 2018 óta zajló kutatási folyamat során több hullámban végeztek a szerzők empirikus adatgyűjtést. Az első kötetben az interjúk mellett erőteljesen támaszkodtak a gazdaság- és társadalomtörténeti források, szakirodalmak feldolgozására, dokumentumok, médiatartalmak elemzéséből származó információkra, a terepmunka során tett megfigyeléseikre, valamint kapcsolódó térségi elemzések feldolgozására (2021, 33. o.). A második kötethez mindez kiegészült még a magánerdészetknél dolgozó szakemberek 90, a közbirtokossági vezetők 54 százaléka által kitöltött kérdőívek feldolgozásából származó eredményekkel (2023, 9–10. o.) Az erdőkre vonatkozó európai szakpolitikai anyagok áttekintését elvégző írást Munkacsoport néven a KAM szakmai gárdája közösen jegyzi a korábban megjelent kötetben, a második kiadványban pedig a 2030-ig

tartó időszakra vonatkozó új uniós erdőstratégiából, illetve a romániai Nemzeti Erdőstratégia 2030 című dokumentumból közölnek kivonatokat.

A 2021-es kötetben az interjúk mellett öt tanulmány kapott helyet. Az írások a székelyföldi erdőgazdálkodás szervezeti struktúráját és ebben a közbirtokosságok helyét mutatják be (Tamás László), helyzetképet adnak az erdőgazdaság szereplőiről és működési modelljéről a 2020-as évben aktuális állapot szerint (Biró), számba veszik az erdőgazdálkodási gyakorlatokra ható szempontokat, irányultságokat (BIRÓ ÉS SÁROSI-BLÁGA), bemutatják a közbirtokosságok helyi támogatási gyakorlatait (SÁROSI-BLÁGA) és összefoglalják az erdőre vonatkozó európai szakpolitikai anyagokat.

Az „Elvárások – adottságok – kihívások...” című, 2023-as kötetben az írások már tematikus fejezetekbe rendeződnek, amelyeket két általános, bevezető tanulmány vezet fel. Biró A. Zoltán a közösségi erőtulajdon, a székelyföldi közösségi erdővagyon társadalmi szerepét, a kutatásai során kikristályosodott legfontosabb jellemzőit mutatja be. Összefoglalja a 2018-as kéziratok szakmai anyagban és a korábbi tanulmánykötetben megjelent írások tanulságait az erdőgazdálkodás szereplőiről, a közbirtokosságok társadalmi szerepéről és megítéléséről, valamint röviden bemutatja a szóban forgó kötet alapját adó újabb empirikus kutatás részleteit. Tamás László munkája a székelyföldi erdőgazdálkodást mutatja be a gazdasági mutatókon keresztül (erdővagyon, fakitermelés, közbirtokosságok pénzügyi-gazdasági mutatói) rövid társadalomtörténeti és tulajdonformákra vonatkozó leírások után.

Az első tematikus fejezetben az erdészeti dolgozók kérdőívéből származó adatokat elemzi öt tanulmány, amelyből Tamás László és Sárosi-Blága Ágnes egyet-egyét, Biró A. Zoltán három írást jegyez. Tamás László írása az erdők környezetvédelmi és egészségvédelmi szerepét járja körül az erdész szakma szemszögéből. Sárosi-Blága Ágnes az erdészek erdővel, erdőgazdálkodással és saját pályájukkal kapcsolatos attitűdjeinek vizsgálatát végzi el. Biró A. Zoltán az erdészeknek a saját szakmájukkal és az erdő szerepével kapcsolatos értelmezéseit, a tudásszerzési gyakorlatokat, lehetőségeiket, valamint a térségi erdőgazdálkodással kapcsolatos jövőbeli (elvárt) teendőiket mutatja be elemzéseiben. Sárosi-Blága Ágnes ebben a kötetben is foglalkozik a közbirtokosságok és a helyi közösségek viszonyával, a témát itt négy rövid tanulmányban dolgozta fel,

ezek adják a könyv második tematikus fejezetét. Írásai a közbirtokosságok mintegy fele által kitöltött kérdőívekől származó adatokon alapulnak. Elemzi a közbirtokosságok helyi szerepvállalásának, illetve a közbirtokosságok közötti együttműködéseknek a témáit, bemutatja a tudásszerzési gyakorlatokat és a tudásigényt, valamint a közbirtokosságok elképzeléseit és a rájuk leselkedő veszélyek percepcióját.

Ennek a 2023-as kötetnek a végén is helyet kapott egy kitekintő rész, amelyben Sárosi-Blága Ágnes előbb a nemzetközi szakirodalom alapján tizenegy, az erdőgazdálkodásban újdonságnak számító megközelítésmódot (új paradigmát, szemléletbeli novumot és gyakorlatokat) mutat be részletesen. Ezt követik az uniós és a romániai, a kötet írásakor érvényben lévő erdőstratégiák kivonatai.

A két tanulmánykötetben megjelenő írások közös szemléleti alapja, hogy az erdő lehetséges funkciói közül a társadalmi szerep vizsgálatára helyezik a hangsúlyt és a gazdasági és ökológiai/környezetvédelmi funkciókat is ezen a látásmódon keresztül értelmezik. A kötetekben szereplő tanulmányok illetve az ezeket jegyző szerzők ugyanakkor érzékelhetően különböznek a tekintetben, hogy milyen elméleti keretkezéssel élnek e nagyobb paradigmán belül. A székelyföldi erdőgazdálkodással és a közbirtokosságokkal kapcsolatos gazdaság- és társadalomtörténeti, néprajzi szakirodalom, illetve a jogi keretek, valamint a fejlesztéspolitikai dokumentumok jelentik azt a közös tudásbázist, amire mindannyian támaszkodnak. Ezen felül megjelenik elméleti alapként az új vidékfejlesztési paradigma Sárosi-Blága Ágnesnél, az erdei ökoszisztéma funkionalista megközelítése elsősorban környezettudományi és fejlesztéspolitikai kontextusok segítségével (Biró és Sárosi-Blága közös tanulmányában 2021-ben), valamint a második kötetben ez kiegészül az ökoszisztéma kurrens biológiai-ökológiai megközelítéseivel is.

A két kötet szerzői és így tanulmányaik sem egysegűek abban tehát, hogy milyen elméleti háttérre támaszkodnak, milyen ismeretanyagot mozgatnak meg adott résztéma kifejtéséhez. A kötetekben megjelenő tanulmányokat jegyző három szerző alapvető hozzáállása és szemlélete mutat árnyalatnyi különbségeket a tekintetben is, ahogy az erdőgazdálkodást és a közbirtokosságokat megközelítik.

Tamás László a társadalomtörténet iránt fogékony, közösségi erdőgazdálkodó szemszögéből vizsgálódik.

Írásaiban, amikor az erdőgazdálkodást és a közbirtokosságokat mutatja be akár a gazdasági adatok, akár a jogi keretek, akár a társadalomtörténeti háttérük fényében, mindig jól adatoltan, precíz forráskezeléssel dolgozik. A közbirtokosságokat az erdőgazdálkodás sajátosságaiból adódó általánosabb tulajdonlasi és gazdálkodási forma helyi (székelyföldi, erdélyi) példaként fogja fel, amelynek helyi sajátosságaira igyekszik rávilágítani (2021, 15. o.). Úgy véli, hogy a székelyföldi közösségi erdőtulajdonok összessége jelentős gazdasági súlyt képvisel, ám társadalmi hasznuk és szerepük talán még gazdasági súlyuknál is jelentősebb. Mindezt így fogalmazza meg: „[E]z azt jelenti, hogy gazdasági szerepük mellett (évi rendszeres anyagi jövedelmet jelentenek a tulajdonosoknak a birtokolt jogok arányában) szerepük a lokális léptékű közösségi tudás, kapcsolatháló, diskurzus, közösségi identitás fenntartásában és újratermelésében is. Térségi adottságként kiemelt fontosságú természeti értéket gondolnak, szerepük van a foglalkoztatásban, a környezetvédelemben, a vízgazdálkodásban, a fafeldolgozó ipar bázisát jelentik, szerepük van a természetjárás és a turizmus alakulásában, nem utolsósorban pedig a közösségi erdőgazdálkodás működtetése révén olyan alapvető térségi társadalmi modellt működtetnek, amely egyike a térség legrégebb és legfontosabb társadalmi hagyományainak, és amely a globalizáció világában értéként újra előtérbe került.” (2023, 46. o.)

Biró A. Zoltán elemzéseiben erős a narratív megközelítés: azonosítja a különféle (érdekcsoportok, szakmák erdőgazdálkodással és a közbirtokosságokkal kapcsolatban teremtett/használt narratíváit, illetve azokat a témákat, amelyeket az egyes narratívák a középpontba állítanak. Azt állítja ezekről a narratívákról, hogy jól beleilleszkednek az utóbbi két évtized identifikációs gyakorlataiba, amelyek a térségi (székelyföldi) identitás megteremtésére törekednek (2021, 40 o.). Beszél a tulajdonértelmezés helyi (térségi) modelljéről és bemutatja az erdőgazdálkodáshoz kapcsolódó szereplőket, ez a bemutatás azonban esetleges sorrendiségűnek nevezhető, nincs semmilyen logikai láncolata vagy csoportosítása a felsorolásnak. Narratív elemzései mögött pedig nincs empirikus anyag (nem látjuk egy médiaelemzés vagy narratíva-elemzés eredményeit, amelyek alapján a székelyföldi erdőgazdálkodásról, erdőgazdálkodókról vagy a közbirtokosságokról fogalmaz meg állításokat) és állításai akár a tulajdon-

értelmezésről, akár identifikációról szólnak, nincsenek elméleti kontextusba helyezve és alátámasztva. Pedig az általa alkalmazott narratív megközelítésmód jól kapcsolódhatna a Sárosi-Blága Ágnes által felhozott új vidékfejlesztési paradigma elképzeléseihez, amely szerint a vidékről szóló diskurzusoknak és a vidékkel kapcsolatos tudásoknak nagy szerepük van/lehet a fejlesztési folyamatok irányának kialakításában, illetve magában a fejlesztés irányításában (2021, 89 o.). A szerzők közül Biró az, aki a legerőteljesebben hangsúlyozza a székelyföldi közbirtokosságok unikális jellegét, mivel úgy véli, hogy a sajátos székelyföldi társadalomszerkezet egyik alapvető összetevőjét az erdővagyonnal való foglalkozás, gazdálkodás mikéntje adta. Bár megközelítései az erdőtéma kapcsán szokatlanok is nevezhetők és ezért továbbgondolásra mindenképpen alkalmasak, sajnálatos, hogy a tudományos diskurzusokba való beágyazottságuk elmarad.

Sárosi-Blága Ágnes az, aki leginkább a tudományos diskurzusok felől igyekszik megközelíteni a közbirtokosságok és az erdőgazdálkodás társadalmi funkcióit. Ő az, aki Van der Ploeg, Woods, valamint Almstedt és szerzőtársai írásaira hivatkozva többek között az új vidékfejlesztési paradigmához köti a közbirtokosságok vizsgálatának elméleti kereteit. E paradigma alapján a közbirtokosságok által kezelt erdővagyonot endogén értéknek tekinti, a közbirtokosságok gazdaságfejlesztési kezdeményezéseit pedig a helyi fejlesztések gondolkörben értelmezi. Biró A. Zoltánnal közös tanulmányukban (2021) az erdei ökoszisztéma szolgáltatásokat a Millenium Ecosystems Assessment (MEA) szakmai szervezet által kidolgozott tipológia alapján mutatják be, illetve az ezt továbbgondoló, továbbfejlesztő funkcionális és környezetfilozófiai értelmezések mentén. A második kötetben megjelent, az erdészek attitűdvizsgálatát bemutató tanulmánya az, amelyik a két kötet általános szemléletéhez leginkább kapcsolódó diskurzus kereteit lefekteti. Ebben az írásában az erdei ökoszisztéma funkcionális és etikai megközelítéseit kiegészíti egy biológiai-ökológiai megközelítéssel. Ezzel megpróbálja olyan elméleti keretbe helyezni a kötetek témáját, amely elméleti keretet a tudományos diskurzus szintjén nem, csak szemléletmódjában jelenít meg a többi írás. Máshogy fogalmazva: kísérletet tesz arra, hogy a KAM keretében 2018 óta folyó, a székelyföldi erdőgazdálkodással és a közbirtokosságokkal kapcsolatos kutatásokat a Fikret Berkes nevével fémjelzett adaptív paradigmába

illesztve értelmezze. Ennek a biológiai-ökológiai megközelítésnek a lényege, hogy az ökoszisztémákat olyan komplett adaptív rendszerekként fogja fel, amelyeknek az emberek is szerves részét képezik. Az adaptív paradigma szerint az erdei ökoszisztémák elemzésében a rendszerszemléletet kell követni, az ökoszisztémák kezelésében pedig a részvételi megközelítést kell alkalmazni. E paradigma keretében pedig leginkább az olyan fogalmak, mint az adaptív és a részvételi erdőgazdálkodás által leírt felfogások állnak közel a szerzőkhöz, amelyek a társadalom és az erdők közötti holisztikus kapcsolatokat jelölik (2023, 167. o.). Az erdő és a társadalom kapcsolatán belül Sárosi-Blágát amúgy is különösen érdekli a közbirtokosságok helyi társadalmi szerepvállalásának kérdése, amelyen elsősorban a közösségi érdekű gazdasági, gazdálkodási gyakorlataik vizsgálatát érti, hisz mindkét kötetben szentel ennek a témának egy írást, illetve a második kötetben egy egész fejezetet.

A kötetek tanulmányai tehát azonos szemléleti háttérrel (az erdő társadalmi szerepe), de változatos módon használt elméleti keretkezéssel rendelkeznek. A kulturális antropológiai megközelítést (társadalmi beágyazottság, hatalmi viszonyok, médiareprezentáció, közösségi narratívák, egyéni és közösségi identitásban betöltött szerep, erdővagyon helyi közösségi funkciója, erdőgondozáshoz, erdőgazdálkodáshoz szükséges tudás termelése) a közgazdasági (erdőgazdálkodás) és fejlesztéspolitikai (új vidékfejlesztési paradigma) elméleti irányokkal, valamint az ökológiai szemlélettel (adaptív paradigma) összefogni kívánó diszkurzív keret azonban nem jön létre, a tanulmányok és így a két kötet referenciális háttere esetleges. Azzal azonban, hogy az új vidékfejlesztési paradigma, illetve az adaptív erdőgazdálkodás gondolatkeretét hozzák be a kötetek lehetséges értelmezési kereteként, egy (részben) új irányt jelölnek ki az erdőgazdálkodás társadalmi rendjének, valamint a közbirtokosságok gazdálkodási gyakorlatainak vizsgálatában.

A posztoszocialista vidéken zajló átalakulások társadalomtudományos értelmezésében, főleg a romániai antropológiai kutatásokban, erős a történeti, illetve gazdasági, politikai, ökológiai antropológiai megközelítés szerepe az erdők (mint természeti, és mint közösségi erőforrás), valamint az erdőgazdálkodás (mint

gazdasági gyakorlat, és mint közösségi gazdálkodási forma) vizsgálatában. Stefan Dorondel, Oana Mateescu, Irina-Sînziana Opincaru, Stelu Șerban vagy Monica Vasile írásai elsősorban a tulajdonviszonyok alakulását, ennek etnikai vetületeit, a vadkapitalizmus hatásait, a korrupció és az állam szerepét vizsgálják az erdőgazdálkodással kapcsolatos írásaikban. Az olyan közösségi intézmények, mint a közbirtokosság, belső irányítási nehézségeit (pl. VASILE 2018, 2019), valamint a külső gazdasági, társadalmi és jogszabályi környezet generálta kihívásokat, az állam szerepét e sajátos gazdaságirányítási rendszer működésében is számos ide sorolható munka vizsgálja (pl. VASILE 2020a, 2020b; OPINCARU 2021; VASILE és LORDĂCHESCU 2022). Erős az erdőtémában a közösségi javakkal való gazdálkodás Elinor Ostrom féle megközelítésének hatása, ez több idézett szerzőnél is elméleti alapvetésnek számít. Magyar szerzők is felfigyeltek az erdélyi, székelyföldi közbirtokosságokra, illetve a közösségi erdőgazdálkodás történeti példáira és az ökológiai menedzsment előképeiként, a közösségi gazdálkodás fenntartható formájaként tekintenek rájuk (MOLNÁR ET AL., 2015; HARTMANN ET AL., 2022).

A szóban forgó kötetek ezekhez az irányokhoz azonban nem kapcsolódnak, ugyanakkor a maguk által felállított, vagy inkább csak felvázolt kereteket sem töltik ki a lehetőségeikhez mérten. Pedig az az alapvető felismerésük, hogy a tudományosságunk a székelyföldi erdőgazdálkodás és a közbirtokosságok gazdasági gyakorlatai mellett az erdővagyon és a közösségi gazdálkodás társadalmi szerepeivel és hatásaival is foglalkoznia kell, továbbá az ennek a felismerésnek köszönhetően elvégzett feltáró munkájuk mindenképpen úttörő jellegű. Írásaik, elemzéseik így is számos sajátosságra rávilágítanak a székelyföldi erdőgazdálkodás kapcsán, valamint felvetnek néhány továbbgondolásra, alaposabb kifejtésre alkalmas megközelítésmódot. A tanulmánykötetek így az erdőgazdálkodás, a közösségi gazdálkodás, a közbirtokosságok gazdasági és társadalmi gyakorlatainak témáit vizsgáló társadalomtudományos érdeklődés számára megkerülhetetlen szakirodalmat jelentenek majd a jövőben, illetve adatforrást is a 2021-es kötetben közölt, a székelyföldi közbirtokosságokat, az ezeket összefogó uniókat és a magánerdészeteket felsoroló-összesítő kataszterek miatt.

Irodalom

- Hartmann, J., Bán, M., & Barta, Z. (2022). Coping with Dismantling Forces: Traditional Management and Transformations of Székely Hungarian Village Commons of Transylvania, in the 16–21th Centuries. *International Journal of the Commons*, 16 (1), pp. 278– 294. DOI: <https://doi.org/10.5334/ijc.1187>
- Molnár, Zs., Gellény, K., Margóczy, K., & Biró, M. (2015). Landscape ethnoecological knowledge base and management of ecosystem services in a Székely-Hungarian pre-capitalistic village system (Transylvania, Romania). *Journal of Ethnobiology and Ethnomedicine*, 11 (3). DOI: <https://doi.org/10.1186/1746-4269-11-3>
- Opincaru, Irina-Sinziana (2021). Elements of the institutionalization process of the forest and pasture commons in Romania as particular forms of social economy. *Annals of Public and Cooperative Economics*, 92 (1), pp. 101–118. DOI: <https://doi.org/10.1111/apce.12294>
- Vasile, Monica és George Iordăchescu (2022). Forest crisis narratives: Illegal logging, datafication and the conservation frontier in the Romanian Carpathian Mountains. *Political Geography*, 96 (1). DOI: <https://doi.org/10.1016/j.polgeo.2022.102600>
- Vasile, Monica (2018). Formalizing commons, registering rights: The making of the forest and pasture commons in the Romanian Carpathians from the 19th century to post-socialism. *International Journal of the Commons*, 12 (1), pp. 170–201. DOI: <https://doi.org/10.18352/ijc.805>
- Vasile, Monica (2019). The Enlivenment of institutions: emotional work and the emergence of contemporary land commons in the Carpathian Mountains. *Journal of Environmental Planning and Management*, 2019. jan. 2. <https://doi.org/10.1080/09640568.2018.1500354>
- Vasile, Monica (2020a). The other frontier: forest rush and small-scale timbermen of postsocialist Transylvania, *The Journal of Peasant Studies*, 2022. febr. 23. DOI: <https://doi.org/10.1080/03066150.2020.1803286>
- Vasile, Monica (2020b). The Rise and Fall of a Timber Baron: Political Forests and Unruly Coalitions in the Carpathian Mountains of Romania. *Annals of the American Association of Geographers*, 2020. nov. 1. DOI: <https://doi.org/10.1080/24694452.2020.1723399>